

LAKISÄÄTEINEN TYÖNOHJAUS LAAJENTUMASSA

Osviitta-lehti kysyi perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikolta (kesk.) työnohjauksen tulevaisuudesta.

Meneillään on suuri lakiuudistus, joka ottaa kantaa muun muassa mielenterveyslainsäädännössä mainittuun lakisääteiseen työnohjaukseen.

Annika Saarikon mukaan lakisääteisellä työnohjauksella on tärkeä merkitys ja se on mahdollisesti laajenemassa mielenterveystyön ulkopuolelle.

1 TYÖNOHJAAJIEN KESKUUDESSA ON NOUSSUT HUOLI SUURTEN LAKIUUDISTUSTEN VAIKUTUKSESTA TYÖNOHJAUKSEEN. HUOMIOIDAANKO MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEHUOLLON KOKONAISUUDISTUKSESSA HENKILÖSTÖN TYÖNOHJAUS?

”Työryhmän ehdotuksen mukaan nyt

mielenterveyslaissa oleva työnohjausta koskeva säännös laajenisi uudessa lainsäädännössä kattamaan myös päihdepalvelut.

Mielenterveys- ja päihdelainsäädännön muutosten valmistelu jatkuu ja esitys tullaan antamaan seuraavalla hallituskaudella.”

2 MITEN MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUKSESSA VOIDAAN TAATA, ETTÄ MYÖS YKSITYISET PALVELUNTARJOAJAT TUOTTAVAT TYÖNTEKIJÖILLEEN TYÖNOHJAUSTA?

”Uudistuksen lakikokonaisuuteen kuuluvassa hallituksen esityksessä palveluntuottajalaiksi määritellään kyseisen sektorin toimintaedellytykset, rekisteröinti ja valvonta.

Kaikkien palveluntuottajien on noudatettava samalla tavoin niitä palvelujen sisältöjä ja toteuttamista koskevia periaatteita, joista säädetään ▶

AVOIMIA KYSYMYKSIÄ

Lakisääteisen työohjauksen laajeneminen vaikuttaisi nopeasti suomalaiseen päihdehuoltoon. A-klinikka Oy on yksi suurimmista päihdehuollon palveluntuottajista julkisten toimijoiden rinnalla.

”Palveluiden siirryttyä vuonna 2016 A-klinikasäätiöltä yhtiölle olemme uudistaneet työohjauksemme siten, että se on tavoitteellista, säännöllisesti toteutuvaa ja perustuu kirjalliseen suunnitelmaan, joka laaditaan työohjauksen alkaessa. Jokaisella työyhteisöllä on työohjaus”, kertoo A-klinikka Oy:n toimitusjohtaja ja lääketieteellinen johtaja **Kaarlo Simojoki**.

Simojoki muistuttaa, että päihderiippuvuuksien hoito on haasteellista ja raskasta työtä. Siksi päihdehuollon työohjausta voidaan pitää yhtä perusteltuna ja tarpeellisena kuin psykiatrisella puolella.

SOPIMUSVIIDAKKOON

A-klinikalla työohjaus on arkipäivää, vaikka lainsäädäntö muuttuisi ensi vaalikaudella. Lain muutos herättää kuitenkin paljon kysymyksiä ja epä-

varmuustekijöitä.

Yksi suurista muuttujista on resurssien uudelleen arviointi. Vain osa A-klinikan kuntakumppaneista vaatii sopimus pohjissaan säännöllistä ja jatkuvaa työohjausta.

”Lähtökohtaisesti kannamme työohjauksen kustannukset itse ja olemme satsanneet siihen. Vanhoissa sopimuksissa tai lain muuttuessa kustannusvaikutuksia ei ole huomioitu, enkä tiedä ovatko tilaajat, kuten kunnat, innokkaita maksamaan lisää.”

”Lisäksi arvioimme, miten vaatimus vaikuttaisi nykyisiin sopimuksiin. Saammeko korvauksen lakisääteisyden myötä, vai vedotaanko kumppanien puolelta siihen, että sopimus on sopimus ja vasta uudessa sopimustekstissä tämä voidaan huomioida?”

Simojoen mukaan kyseinen tulkinta olisi monille päihdehuollon toimijoille, erityisesti pienille, taloudellisesti haastavaa.

VERTAISTEN OHJAUS

Päihdehuollon kentällä työskentelee myös laaja joukko va-

paahtoisia ja vertaistukea tarjoavia henkilöitä. A-klinikan puolelta toivotaankin lainsäätäjältä selkeää kantaa, kuinka laajalle päihdehuollon työohjaus tulee ulottaa.

”Koskettaisiko työohjauksen lakisääteisyden laajentuminen myös päihdepalveluissa toimivia koulutettuja kokemusasiantuntijoita tai vertaisia vai vain ammattihenkilöitä?”

Simojoen mukaan osa hoidoista perustuu vahvasti vertaisten käyttöön ja jos muutos ei kosketa heitä, se voi olla yksittäiselle työntekijälle haitta.

”Toisaalta vertaisiin perustuvia päihdehuollon palveluita tarjoavat toimijat voivat saada perusteetonta kilpailuetua, jos he eivät joudu huomioimaan työohjausta hinnoissaan”.

”Huolta on myös siitä, mistä löytyy osaavia työohjaajia päihdepalveluihin. Jatkossa tarvitaan kohdennettua koulutusta.”

”Työnohjaus toimii psykososiaalisten hoitomuotojen laadun ja yhtenäisyyden varmistajana”, perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko sanoo.

sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevassa lainsäädännössä.

Se tarkoittaa, että säännöt ovat samat sekä julkiselle että yksityiselle palveluntarjoajalle.”

3 MITEN PERHE- JA PERUSPALVELUMINISTERINÄ MIELLÄT TYÖNOHJAUKSEN TARVETTA SOSIAALI- JA TERVEYSALOILLE?

”Työnohjaus toimii psykososiaalisten hoitomuotojen laadun ja yhtenäisyyden varmistajana. Mielenterveyslain

mukaan mielenterveyspalvelujen antaminen edellyttää työnohjausta.

Työnohjauksella on merkitystä myös henkilöstön jaksamista tukevana toimintana niillä sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla, joissa henkilöstön kuormitus on suurta. Näitä ovat esimerkiksi päivystyspisteet ja alat, joissa kohdataan vakavasti sairaita, moniongelmaisia tai kuolevia asiakkaita tai potilaita.

Käytännössä työnohjausta tarvitaan ja toteutetaan jatkossa myös muualla kuin mielenterveyspalveluissa.”

4 TARVITAANKO MIELESTÄSI TARKEMPAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ SOTE-ALAN TYÖHYVINVOINTIIN LIITTYEN?

”Ensi sijassa psykososiaalista kuormitusta tulee ennaltaehkäistä. Työpaikalla tulee tehdä työn vaarojen arviointi ja tavoitteena on havaita negatiivinen ▶

TYÖNOHJAUSTA MINISTEREILLE

Ministeri Saarikko lupaa vaalivuoden alkuun työnohjaajille manna-puuroa ja mansikoita. Jos mielen-terveys- ja päihdehuollon iso laki-uudistus menee tämän hetken kaavailuilla läpi, myös päihdehuollon työntekijät ovat lain mukaan oikeutettuja säännölliseen työnohjaukseen.

Uudistus toisi lisää töitä työnohjaajille ja samalla vahvistaisi ammattimaisen työnohjaukseen asemaa Suomessa. Molemmat erittäin tervetulleita tekijöitä. Ennen kuin yksikään alkaa kirjailla tarjouksia kilpailutuksen laajetessa, kannattaa kuitenkin heittää jäitä hattuun.

Ensiksi, kyseessä on lain valmistelu. Voittona voidaan toki pitää jo sitä, että työnohjaus on pysynyt ministeriön agendalla tähän asti. Suurena voittona taas sitä, että sen halutaan laajenevan mielenterveysystyöstä päihdehuoltoon. Mutta kyseessä on vasta valmistelu ja matkalla eduskunnan isoon saliin on monta mutkaa.

Toiseksi, vaikka työnohjaajat ja monet asiakkaat tunnistavat ohjauksen arvon koko yhteiskunnalle, voi lainsäätäjä sivuuttaa ammattikunnalle tärkeän kohdan sormia napsauttamalla. Lain valmisteluun vaikuttavat monet tekijät. Yksi suurimmista tekijöistä on edunvalvonta, jota suorittavat

ahkerasti niin julkinen kuin yksityinenkin sektori.

Niin tai näin, elämme jännittäviä aikoja. Nyt jos joskus, on aika käyttää yhteiskuntasuhteiden verkostoa hyödyksi. Strategisen viestinnän voimalla on puhuttava ja ylläpidettävä tietoisuutta työnohjauksen merkityksistä ja tuloksellisuudesta.

Yksi hyvä keino olisi tarjota aloittaville uuden hallituksen ministereille työnohjausta pro bono. Se olisi mahtava tapa antaa työnäyte ohjauksen konkretiasta ja vaikutuksesta. Ja jos jotkut tässä maassa tarvitsevat vierellä kulki- jaa, niin työssään aloittava ministeri – oman ministeriönsä, hallituksen ja julkisuuden ristipaineessa – on ohjattava kärkipästä.

JAAKKO LOUHIVUORI

työkuormitus riittävän ajoissa. Silloin kun tilanteeseen päästään puuttumaan varhain, ratkaisut ongelmiin löytyvät helpoiten.

Työturvallisuuslaissa on mielestäni melko kattavasti huomioitu myös psykososiaalinen kuormitus ja määritelty työnantajan vastuut asiassa. Laki säättää muun muassa työnantajan yleisestä huolehtimisvelvoitteesta, työntekijälle annettavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä työn kuormitustekijöiden välttämistä ja vähentämisestä.

Työturvallisuuslaissa on lisäksi psykososiaaliseen työkuormitukseen liittyviä työnantajan toimintavelvollisuuksia tarkentavia säännöksiä väkivallan uhan, häirinnän, yksintyöskentelyn ja yötyön aiheuttamien haittojen tai vaarojen torjunnasta. Työnantajan psykososiaalisen työkuormituksen hal-

**SÄÄNNÖT OVAT SAMAT
SEKÄ JULKISELLE ETTÄ
YKSITYISELLE
PALVELUNTARJOAJALLE.**

lintaan liittyviä velvoitteita on myös työterveyshuoltolaissa. Työnantajan on oltava selvillä työpaikan psykososiaalisista kuormitustekijöistä ja ryhdyttävä toimiin, jos kuormitustekijöistä aiheutuu haittaa tai vaaraa työntekijöiden terveydelle. Lisäksi työnantajan on jatkuvasti seurattava työyhteisön tilaa ja reagoitava, jos yksittäinen työntekijä kuormittuu terveyttään vaarantavasti työssään. Jos työntekijän todetaan työssään kuormittuvan hänen terveyttään vaarantavalla tavalla, työnantajan on selvitettävä kuormittumisen syyt ja ryhdyttävä toimiin.

Parasta aikaa työsuojeluhallinnolla on käynnissä valtakunnallinen hanke, jonka tavoitteena on varmistaa, että yksityisen sote-alan työnantajat tunnistavat haitallisen työkuormituksen ja ennaltaehkäisevät sen syntymisen sekä noudattavat työnantajavelvoitteitaan.”

**5 MITÄ MIELENTERVEYSLAIN
KOKONAISUUDISTUKSESSA
TAPAHTUU VUODEN 2019
AIKANA?**

”Mielenterveyslain uudistusta on valmisteltu osana laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskeva lainsäädäntö ja lisäksi päihdepalveluja koskeva lainsäädäntö.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän tekemään ehdotuksensa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista sekä päihde- ja mielenterveyspalveluja koskeviksi säännöksiksi. Työryhmälle asetettiin jatkotyöryhmä, joka päätti työnsä viime vuoden helmikuussa. Ehdotus uudesta asiakas- ja potilaslaista oli lausuntokierroksella loppukesällä.

Asiakas- ja potilaslakia sekä mielen-terveys- ja päihdelainsäädännön muutoksia ei ole mahdollista antaa eduskunnan käsittelyyn tällä hallituskaudella, vaan lakikokonaisuuden valmistelu tulee vielä jatkumaan sosiaali- ja terveysministeriössä.” ●●